

לבריאות והצלחת

שמואל בן זכריה וקלרה אידל. מרים בת יהושע ומרתא

פתחיה בן יאיר וחנה. חגית בת שמואל ומרים

וילדיהם דרור הלל ואשר יש'

עודד בן שמואל ומרים. מעין בת אפרים ואורלי

וילדיהם ידידיה רננה שירה אמונה

רועי בן משה ושרה. תמר בת שמואל ומרים

לרפואת חיים שמואל בן סימה

לעילוי נשמת פרל בת רבקה ע"ה

לעילוי נשמת

אלישבע שולביץ ע"ה בת יבלחט"א יעקב אליהו ושרה הורביץ

לעילוי נשמת

הבחור שמואל אלעזר ז"ל בן יבלחט"א נתן ואביבה הורביץ

דף מ"ב

שיעור לולב

הלולב יש לו שיעור למטה, והוא, שיהיה בו לכל הפחות שלושה טפחים כדי לנענע בו, ואם אין בו שיעור זה, הוא פסול, אבל למעלה אין לו שיעור, ואפילו הוא גדול הרבה, הוא כשר.

הטיל על הקרן

לדעת תנא קמא – הציצית כשרה, אפילו אם הטיל אותה על שפת חודה של קרן.

ולדעת רבי אליעזר בן יעקב – הציצית שהטילה על הקרן פסולה. וכן דעת רב גידל אמר רב, ולכן אמר, שהציצית צריכה להיות נוטפת על הקרן, כלומר מוטלת למעלה מן הקרן, כדי שתהא תלויה על הקרן, ולא נתונה בקרן עצמה, שנאמר "עַל פְּנֵי בְּגָדֵיהֶם", כלומר למעלה מהכנף [מעט], ולא בכנף עצמו.

הטיל על הגדיל

לדעת תנא קמא – הציצית כשרה, אפילו אם הטיל אותה על הגדיל, [וי"מ שהכוונה לחוט חזק ועבה שהיו אורגים בתחילת הבגד כדי שלא יקרע בנקל. וי"מ שהכוונה למלילות היוצאות משני צידי האריג, שיוצאים בהם חוטי שתי ואין בהם חוטי ערב].

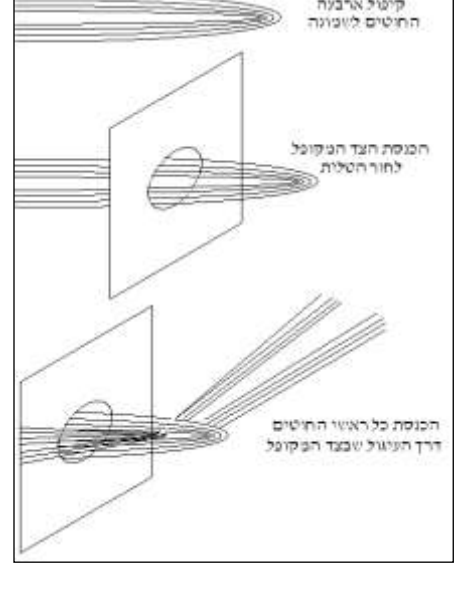
ולדעת רבי אליעזר בן יעקב – הציצית שהטילה על הגדיל פסולה.

בני ארץ ישראל ובני בבל

רב אשי אמר לרב סמא: חד מינייהו [=אחד מבני ארץ ישראל] כתרי מיין [=כשנים מבני בבל] כלומר **בני ארץ ישראל עדיפים בחכמתם על בני בבל**. ורבינא מארץ ישראל היה.

אופן קשירת הציצית

רב אחא בר יעקב – היה נוטל ארבעה חוטים, וכופל אותם לשמונה קודם שהכניסם לחור הבגד, ואחר כך מכניס לחור הבגד את הצד המקופל של החוטים, ונמצא שמצד אחד של החור יש כמין עיגול, ומהצד השני של החור יש שמונה חוטים, [שני ראשים של כל חוט], וחוזר ומעביר את כל ראשי החוטים שבצד זה של החור, דרך העיגול שבצד השני של החור, וכך הציצית קשורה. שכן לדעת רב אחא בר יעקב הכתוב "וְגָדְלִים" מלמד שיש לעשות ארבעה חוטים כפולים לשמונה חוטים, ["גדיל" שנים, "גדילים" עוד שנים, סך הכל ארבעה, ואחר כך כופלן לשמונה], ולדעתו, צריך שיהיו שמונה החוטים בחור הטלית, ובאופן הנ"ל יש בתוך החור שמונה חוטים.

רב ירמיה מדפתי – היה נוטל שמונה חוטים, ומכניסם לבגד, ונמצא שאחר הכנסתם, היו יוצאים מכל צד שמונה חוטים, סך הכל ששה עשר, וקושר אותם.

מר בריה דרבינא – היה עושה כמנהגנו, שהיה נוטל ארבעה חוטים ומכניסם לבגד, ונמצא שאחר הכנסתם, היו יוצאים מכל צד ארבעה חוטים, סך הכל שמונה, וקושר אותם.

האם גוי כשר לעשות ציצית

לדעת רב חסדא ורב נחמן ורב אשי – כך אמר רב יהודה אמר רב, מניין לציצית שעשאה גוי שהיא פסולה, שנאמר בפרשת ציצית, "דַּבֵּר אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאֶמְרָתְךָ אֲלֵהֶם וַעֲשׂוּ לָהֶם צִיצִית", בני ישראל יעשו ציצית, ולא בני עם אחר.

ולדעת רב מרדכי – כך אמר רב יהודה אמר רב, מניין לציצית שעשאה גוי שהיא כשרה, שנאמר, "דַּבֵּר אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאֶמְרָתְךָ אֲלֵהֶם וַעֲשׂוּ לָהֶם צִיצִית", כלומר, עבור ישראל יעשו את הציצית, אבל העושים לא הוזכרו כאן, ואפילו גוי עושה אותה לישראל.

ברכה על עשיית ציצית

רב אדא בר אהבה בירך על עשיית ציצית, [בא"ה אמ"ה אקב"ו לעשות ציצית], **אולם רב נחמן אמר לו שטעה בזה, שכן כך אמר רב, ציצית אין צריכה ברכה בשעת עשייתה. ורב חסדא הקשה על דברי רב.**

< **מתחילה אמרו שבזה נחלקו רב חסדא ורב נחמן.**

- **לדעת רב חסדא**, כל מצווה שכשרה בגוי, אין ישראל מברך על עשייתה, [כי אינו יכול לומר אשר קדשנו לעשות מצווה זו, שהרי גם הגוי עושה אותה, ולא נתקדשו ישראל בדבר זה]. **וכל מצווה שפסולה בגוי, ישראל מברך על עשייתה.** ולפיכך, יש להקשות על דברי רב, הלא לדעת רב חסדא, רב אמר שהגוי פסול לעשות ציצית, ואם כן יש לברך על עשיית הציצית.

- **ולדעת רב נחמן, לא נאמר חילוק כזה בין מצוות שפסולות בגוי למצוות שכשרות בגוי, ואין להקשות על דברי רב שאמר שלא לברך על עשיית הציצית, ממה שמצינו שהעשייה הזו אינו כשרה אלא בישראל.**

< **ולבסוף אמרו שלדברי הכל לא נאמר החילוק הנ"ל לעניין ברכה, בין מצוות שפסולות בגוי לבין מצוות שכשרות בגוי, אלא כך הוא הכלל לחייב ברכה על המצווה. כל מצווה שעשייתה היא גמרה, כגון מילה, שפעולת המילה היא גמרא המצווה, [אפילו אם היא כשרה גם בגוי], ישראל מברך על עשייתה. וכל מצווה שאינה נגמרת בעשייתה, כגון כתיבת תפילין, שאין גמר המצווה בכתיבתן אלא בהנחתן, [אפילו אם היא פסולה בגוי], ישראל אינו מברך על עשייתה. ובזה נחלקו.**

- **לדעת רב חסדא, ציצית חובת מנא היא, ואם כן הטלתה בבגד הוא גמר מצוותה, ויש מקום לברך על כך, ולהקשות על רב שאמר שאין מברכים על כך.**

- **ולדעת רב נחמן, ציצית חובת גבורא, ואם כן אין גמר המצווה בהטלתה בבגד אלא בלבישה, ולכן אין להקשות על דברי רב שאמר שאין מברכים על הטלתה בבגד.**

האם גוי כשר למול

< **לדעה אחת מדין תורה גוי פסול למול.**

- **לדברי רב, יש ללמוד זאת מהכתוב, "וְאֵתְּהָ אֶת בְּרִיתִי תִשְׁמֹר אֶתְּהָ וְזָרְעָךָ אֶחָרִיף לְדֹרֹתָם", כלומר אתה וזרעך תמולו אבל גוים לא ימולו.**

- **ולדברי רבי יוחנן, יש ללמוד זאת מהכתוב "הַמּוּל יְמוּל", כלומר מי שהוא מהול, הוא ימול, אבל גוים שאינם מהולים לא ימולו.**

< **ולדעת רבי יהודה ורבי מאיר גוי כשר למול, אלא שנחלקו האם כותי כשר למול.**

- לדעת רבי מאיר, צריך למול לשם ה', ולכן כותי פסול למול, כי הוא מל לשם הר גריזים.

- ולדעת רבי יהודה אין צריך למול לשם ה', ודי בחיתוך הבשר ותו לא, ולכן הכותי כשר למול, והוא עדיף על הגוי.

ברכה על המילה

כלל בידינו שהמוהל מברך, בא"ה אמ"ה אשר קדשנו במצותיו וצונו על המילה. [ואבי הבן מברך להכניסו].

- ומתחילה כשהיו סבורים לומר שלדעת רב כל מצווה שכשרה בגוי אין ישראל מברך אמרו שאין להקשות מכאן על דברי רב כי לדעת רב גוי פסול למול ולכן ישראל מברך על המילה.

- אולם למסקנה הטעם שמברכים על המילה כי המילה היא מצווה שעשייתה היא גמר המצווה.

האם סוכה שבנאה גוי כשרה

כל סוכה שנעשית לצל, ומסוככת כהלכתה, **כשרה**, ואפילו בנו אותה נשים, או כותים, או גויים, או שנעשית לצורך בהמות.

ברכה על הסוכה

העושה סוכה לעצמו, **מברך**, "ברוך אתה ה', אקינו מלך העולם, **שהחיינו** וקימנו והגיענו לזמן הזה". **אבל** על עצם העשייה **אינו מברך "לעשות סוכה"**.

בא לישב בה, מברך, "ברוך אתה ה', אקינו מלך העולם, אשר קדשנו במצותיו, וצונו **לישב בסוכה"**.

- ומתחילה, כשהיו סבורים לומר, שלדעת רב, כל מצווה שכשרה בגוי, אין ישראל מברך עליה, זה הטעם שאין מברכים על עשיית הסוכה, כי היא כשרה גם אם בנאה גוי.

- אולם למסקנה, הטעם שאין מברכים על עשיית הסוכה, כי עשיית הסוכה אינה גמר המצווה, אלא הישיבה בה.

האם גוי כשר לעשות תפילין

ספר תורה תפילין ומזוזות שכתבם צדוקי או כותי או גוי או עבד או אשה או קטן או מומר **פסולים** שנאמר, "וּקְשַׁרְתֶּם לָאוֹת עַל יָדְךָ וְהָיִי לְטָטְפֹת בֵּין עֵינֶיךָ. וּכְתַבְתֶּם עַל מְזוּזֹת בֵּיתְךָ וּבִשְׁעָרֶיךָ", להקיש את הכתיבה לקשירה, וללמד, שמי שאינו מצווה לקשור תפילין על ידו, אינו בכלל כתיבתם, ולכן, כל אלו שאינם מצווים להניח תפילין, פסולים לכותבם.

ברכה על התפילין

כבר נתבאר בדף ל"ו, **שעל הנחת תפילין של יד מברך**, "ברוך ... אשר קדשנו במצותיו וצונו להניח תפילין". **ועל הנחת תפילין של ראש, מברך "ברוך ... אשר קדשנו במצותיו וצונו על מצות תפילין"**. [עיין שם ביאור העניין הזה].

וכאן בסוגיה מבואר, **שעל עשיית התפילין, אין מברכים "לעשות תפילין"**.

- ועל מה שהיו סבורים מתחילה, שלדעת רב, כל מצווה שאינה כשרה בגוי, ישראל מברך עליה, הקשו מכאן על דברי רב, כי הגוי פסול לעשות תפילין ואם כן למה ישראל אינו מברך על עשייתן.

- אולם למסקנה אין קושיה, כי הטעם שאין מברכים על עשיית התפילין, הוא משום שעשיית התפילין אינה גמר המצווה, אלא הקשירה.

עשייה לשמה בציצית

א. טויות החוטים.

לדעת רב – אין צריך לטוות חוטים לשם מצוות ציצית, אלא כל חוט שימצא, כשר להטילו בבגד לשם ציצית. [וכן דעת תנא קמא בברייתא לעניין עור בתי התפילין].

ולדעת שמואל – צריך לטוות חוטים לשם מצוות ציצית, אבל חוטים שלא נטוו לשם מצוות ציצית, [כגון סיסין, [=כדורים של חוטי צמר שנטוו סתם לעשות מהם בגדים או שאר דברים]], פסולים להטילם בבגד לשם ציצית. [וכן דעת תנא קמא בברייתא לעניין עור בתי התפילין].

ב. הטלת החוטים בבגד.

לדברי הכל – אין הציצית כשרה, אלא אם כן הטילו את החוטים בבגד מתחילה **לשם מצוות ציצית**. אבל אם היו חוטים יוצאים מהבגד, ובא לקשרם לשם מצוות ציצית, פסולים הם. ובכלל זה הקוצים [הנקצצים, היינו חוטי השתי היוצאים מצידי כל יריעה, ונקראים קוצים על שם שבדרך כלל קוצצים אותם מהבגד. א"נ קרויים קוצים, כי יוצאים מן הבגד כקוצים] וכן הנימים [היינו אותן חוטים שיוצאים מן הבגד בתפירה] ומן הגרדים [הם ציציות טבעיות של הבד], שכל אלו היו בבגד מתחילה, ולא נתנו בו לשם מצוות ציצית.

עשיית בתי התפילין

אין לעשות את בתי התפילין אלא מעור [ולא מדבר אחר כגון זהב, שכן אפילו הרצועות צריכות להיות מעור, כפי שנתבאר בדף ל"ה, וכל שכן שהבתים יהיו מעור], ודווקא מעור **בהמה טהורה**, אבל לא מעור בהמה טמאה, שנאמר, "וְהָיָה לְךָ לְאוֹת עַל יָדְךָ וּלְזָכְרוֹן בֵּין עֵינֶיךָ לְמַעַן תִּהְיֶה תּוֹרַת ה' בְּפִיךָ", ללמד, שלא יעשם אלא מדבר שהוא מותר לפיך באכילה.

לדעת תנא קמא – כל עור בהמה טהורה כשר לכך, ואפילו אם לא עיבדו אותו לשם תפילין.

ולדעת רבן שמעון בן גמליאל – אין העור כשר לעשיית בתי התפילין, אלא רק אם כן עיבדו אותו לשם תפילין.

צביעת תכלת

רב שמואל בר רב יהודה סיפר לאביי, כיצד הוא מכין את התכלת לצביעת חוטי הצמר של הציצית.

מביאים דם חלזון וסממנים ונותנים אותם ביורה [=דוד] ומרתיחים אותו עד שנעשה ראוי לצבוע בו.

וכדי לבדוק אם הוא ראוי לצבוע בו, נוטלים מעט מהתכלת בקליפת ביצה, ונותנים בתוכה מעט צמר לצובעו בתכלת שבביצה. ואין צובעים אחר כך בתכלת שבביצה, ולא עושים ציצית מהצמר שצבעו בה, אלא זורקים את הביצה, ושורפים את אותו צמר, כי אלו שנשתמשו בהם לבדיקה, פסולים לציצית, משום שלא נעשו לשם ציצית.

ומדבריו של רב שמואל בר רב יהודה למדנו שלושה דברים. (א) טעימה פסולה, כלומר מה שנעשה לשם בדיקה, ולא לשם ציצית, פסול לצבוע בו צמר אחר לשם ציצית. (ב) בעינן צביעה לשמה, כלומר הטעם לכך שטעימה פסולה, כי מה שנצבע ממנה לשם בדיקה, פסול לציצית, משום שלא נצבע לשמה, וצריך לצבוע את התכלת לשם ציצית. (ג) טעימה פסולה, כלומר אם החזיר ליורה צבע שנטל ממנה לבדיקה, פסל את כל היורה.

ודין (א) זה, שתכלת שצבעו בה צמר לבדיקה, פסולה, נחלקו בו חכמים.

- **דברי רב שמואל בר רב יהודה הם כדעת רבי חנינא בן גמליאל, הפוסל תכלת שצבעו ממנה דבר שלא לשם ציצית, שנאמר "פְּלִיל תְּכַלֶּת", [כמו הכל תכלת], ללמד, שכל מקום נאמר בו "תכלת", יהא כל התכלת לצביעת הדבר הצריך צביעה, ולא יצבעו בו דבר אחר תחילה.**

- **אולם רבי יוחנן בן דהבאי חולק על כך, ומכשיר את מה שנשאר בתכלת שצבעו ממנה צמר שלא לשם ציצית, שנאמר "וּשְׁנֵי תוֹלְעֵת", ללמד, שכל דבר הצריך צביעה בתולעת [=זהורית], כשר לכך גם אם הוא דבר שני הנצבע בה, כלומר, שכבר צבעו בה דבר אחר קודם שצבעו בה את הדבר הצריך צביעה, והוא הדין לעניין תכלת, שהיא כשרה לשם ציצית, אף אם צבעו בה תחילה שלא לשם ציצית.**

ממי קונים (א) תכלת (ב) תפילין (ג) ספרים ומזוזות

א. תכלת.

אף על פי שניתן לבדוק את התכלת, אם תכלת היא או קלא אילן, [כפי שיתבאר בעזה"י להלן], ואם כן, אין לאסור לקנות תכלת מכל אדם, מחשש שאינה תכלת.

מכל מקום אין לקנותה מכל אדם, כי אף אחר שיתברר שהיא תכלת, עדיין יש לחוש שמא אינה כשרה, כגון שנצבעה תכלת לשם בדיקה, ולא לשם ציצית, ודבר זה אי אפשר לבדוק, ומאחר שאי אפשר לבדוק את התכלת אם כשרה היא או פסולה, לכן אין לקנותה אלא מן המומחה, שאינו מוכר תכלת פסולה, ויודע באיזה אופן יבדוק את התכלת שלו בלא לפוסלה, [על ידי שיוציא מהיורה בביצה כנ"ל].

ומבואר בדף מ"ג, שמחמת הדין הזה, רבי מני היה מדקדק לקנות תכלת מן המומחה [ומשמע בגמרא שאין דין זה אלא חומרא]. ואמר לו ההוא סבא [=אותו זקן], הכי עבוד קמאי דקמך ואצלח עיסקייהו [=כך עשו הקדמונים והצליחו בעסקיהם].

ב. תפילין.

אף על פי שניתן לבדוק את התפילין, שאין בהם פסול של חסרות ויתרות.

מכל מקום אין לקנותן מכל אדם, כי אף אם יתברר שכתובות כדינן בחסרות ויתרות, עדיין יש לחוש לכך שנפסלו מחמת שלא היה העיבוד לשמן, ומהטעם הזה אין לקנותם אלא מהמומחה, היודע שצריך לעבדן לשמן.

ג. ספרים ומזוזות.

ספרים ומזוזות מותר לקנותם מכל אדם, כי אינם צריכים עיבוד לשמן, ואינם נפסלים אלא בחסרות ויתרות, ודבר זה ניתן לבדוק, לברר שאין בהם פסול חסרות ויתרות.

בדיקת תכלת

שני שלבים יש לבדיקת ציצית צמר צבוע תכלת, לדעת אם באמת צבוע תכלת או קלא אילן.

< **בדיקה ראשונה** [בדיקת רב יצחק בריה דרב

יהודה].

מביאים (א) מגביא גילא [=צריף]. (ב) ומיא דשבילתא [=מים היוצאים מן התלתן הנקרא חלבה]. (ג) ומי רגלים בן ארבעים יום [=י"מ שהכוונה למי רגלים של תינוק בן ארבעים יום וי"מ שהכוונה למי רגלים שעברו עליהם ארבעים יום משיצאו מגוף האדם]. ושורים בהם את התכלת מתחילת הלילה עד הבוקר.

אם לא נתקלקל מראה התכלת – הרי זה צבוע בתכלת בוודאי, והציצית כשרה.

ואם נתקלקל מראה התכלת – יש לחוש שאין זה

תכלת אלא קלא אילן, ויש לעשות בדיקה נוספת.

דף מ"ג

< **בדיקה שניה** [בדיקת רב אדא [וי"ג אויא]

משמיה דרב עוירא].

מביאים חמירא ארכסה דשעורי [=בצק משאור קשה של שעורים], ונותנים את התכלת בתוכו, ואופים אותו עם התכלת.

אם נשתנה התכלת לטובה – הרי זה תכלת, והציצית כשרה.

ואם נשתנה התכלת לרעה – הרי זה בוודאי קלא אילן, והציצית פסולה.

והסימן לזכור, איזה שינוי כשר, ואיזה שינוי פסול. שינוי שקר, [המשנה דיבורו לרעה, הכל יודעים

שרע הוא]. שינוי אמת, [המשנה דברו להוסיף עליו ולקיימו, הכל יודעים שטוב הוא].

אסור למכור טלית מצויצת לגוי

- **בבבא אמרו**, שהטעם לכך, שאין מוכרים טלית

מצויצת לגוי, הוא **משום זונה**. [י"מ שיש לחוש

שאותו גוי יתבע ישראלית להיבעל לו, ותסכים משום

שסבורה שהוא ישראל, כי לבוש טלית מצויצת,

ונמצאת נכשלת באיסור "לא תתחתן במ". וי"מ שיש

לחוש שאותו גוי יתן את הטלית המצויצת לזונה גויה

באתננה, ותבוא ותאמר ישראל פלוני נתן לי באתנן,

ויבואו לחושדו חנם].

- **ורב יהודה אמר**, שהטעם שאין מוכרים טלית

מצויצת לגוי, הוא **שמא** ילבשנו הגוי, ויהיו

סבורים שהוא יהודי, ועל ידי כך יתלווה עמו

יהודי **בדרך**, ויעמוד עליו הגוי בדרך ויהרגנו.

הלוקח טלית מצויצת מן השוק

לקח מישראל – הרי היא בחזקת **כשרה**.

לקח מגוי תגר – הרי היא בחזקת **כשרה**, כי [אף

על פי שאסור לישראל למכור לו טליתות

מצויצות], ודאי לקח טליתות מצויצות כשרות

מישראל, למוכרם, שכן, ודאי לא ירצה למכור

טליתות פסולות, שמא יתגלה הדבר, ויפסיד

נאמנותו ופרנסתו, כי שוב לא יקנו ממנו.

לקח מגוי שאינו תגר – הרי זו **פסולה**, שמא הוא

צבעה, ולא נעשית לשמה.

מתי מברכים על הציצית

לדעת רבי, בכל פעם שאדם מניח תפילין, הוא

מברך עליהן, והברכה מועילה עד זמן שיחלצם,

אבל אם חלצן, וחוזר ומניחם, מברך עליהם פעם

נוספת, ואפילו כבר הניחן היום פעם אחת

בברכה, אינו נפטר מכך מברכה על הנחה אחרת.

והוא הדין לעניין ציצית, **בכל פעם שאדם לובש**

בגד שיש בו ציצית, מברך עליה, והברכה מועילה

עד שיפשוט את הבגד, אבל אם פשט את הבגד,

וחזר ולבשו, מברך עליה פעם נוספת, ואפילו כבר

לבש היום פעם אחת בגד שיש בו ציצית.

ומשמע מתוך הסוגיה, שלדעת האומרים [להלן]

ש**אין מצוות ציצית נוהגת בלילה**, מי שהיה לבוש

ציצית מאתמול, אף על פי שלא פשטה כל

הלילה, מאחר שבלילה היה פטור ממנה,

לכשיאיר היום למחרת חוזר ומברך.

ורק לדעת האומרים, שמצוות ציצית נוהגת ביום

ובלילה, אין הלילה נחשב כהפסק, ומאחר שלא

פשט את הבגד מעליו, אפילו יעברו כמה ימים

וכמה לילות, אינו מברך עליה, ודיו בברכה

הראשונה שבשעת הלבישה. [והטעם שרב יהודה

היה מברך בכל יום פעם אחת, ולא עלתה לו

הברכה שבירך אתמול, כי בכל יום בבוקר, היה

משנה מבגד לילה לבגד יום, ואז היה צריך לברך

על הציצית של בגד היום שלבשה עתה, ומחמת

שהיה צנוע לא היה פושטו כל היום, ולכן עלתה

לו הברכה הזו לכל היום].

מתי נוהגת מצוות ציצית ומי חייב בה

לדעת חכמים – מצוות ציצית נוהגת בכל זמן, בין

ביום ובין בלילה, ומאחר שהיא מצוות עשה שלא

הזמן גרמא, הכל חייבים בה בשווה, בין אנשים

ובין נשים, [ולכאורה הוא הדין עבדים שדינם

כנשים], ובכלל האנשים החייבים בה, כהנים, לווים, וישראלים, וגרים, ואף על פי שכהנים הותרו בכלאים בבגדי כהונה, [כגון אבנט שהיה בו פשתים וצמר], אין לפוטרים ממצוות ציצית מחמת שהוקשו איסור כלאים ומצוות ציצית ["לא תלבש שעטנז צמר ופשתים יחדו. גדלים תעשה לך על ארבע פנפות פסותך אשר תכסה בה"] לומר, שלא תהא ציצית נוהגת אלא במי שאסור בכלאים, כי באמת גם הכהנים מצווים על הכלאים, ורק בעבודתם הותרו בהם, [י"מ שבשעת העבודה בלבד הותרו בכלאים. וי"מ שאף שלא בשעת העבודה הותרו ללבוש בגדי כהונה שיש בהם כלאים, אבל בשאר בגדים לא הותרו בכלאים]. [ורב יהודה נהג כדעה זו, והטיל ציציות לבגד של אשתו].

ולדעת רבי שמעון – מצוות ציצית אינה נוהגת אלא ביום, שנאמר, "ויראיכם אתו", להוציא כסות לילה, שאי אפשר לראותה מחמת הלילה, ומאחר שהיא מצוות עשה שהזמן גרמא, נשים פטורות ממנה, [וכן עבדים], ככל מצוות עשה שהזמן גרמא, שנשים פטורות מלקיימה.

"ויראיכם אתו וזכרתם את כל מצות ה'

ועשיתם"

א. "ויראיכם אתו". "אשר תכסה בה" [כסות

לילה. וכסות סומא. וכסות בעלת חמש כנפות].

לדעת רבי שמעון – הכתוב הזה בא ללמד, שבגד שאין רואים אותו, אינו בכלל המצווה ופטור מציצית. ולעומת נאמר "גדלים תעשה לך על ארבע פנפות פסותך אשר תכסה בה", ללמד שכל בגד שמתכסים בו, הוא בכלל המצווה, ואפילו אין רואים אותו. ומאחר שיש בדבר ריבוי ומיעוט, מסתבר שהמיעוט מלמד על **כסות** [=בגד] **לילה**, שאינו נראה לכל מחמת הלילה, שהיא **פטורה** מציצית, והריבוי מלמד על **כסות סומא**, שאף על פי שבעליה אינו רואה אותה, מאחר שאחרים רואים אותה, היא **חייבת** בציצית. והכתוב "אשר" ריבוי נוסף הוא, ללמד על **כסות בעלת חמש כנפות**, שגם היא **חייבת** בציצית, [כפי שיתבאר להלן בדברי חכמים, מהכתוב "אשר תכסה בה"].

ולדעת חכמים – אין ללמוד מהכתוב "ויראיכם אתו", שבגד שאינו נראה פטור מציצית, כי לא נאמר הכתוב אלא לדרוש ממנו את סמיכותו לכתובים הבאים, [כפי שיתבאר בעזה"י להלן]. [ומאחר שאפילו **כסות לילה** שאינו נראה לכל **חייבת** בציצית, **כל שכן שכסות סומא** שנראה לאחרים **חייבת** בציצית]. והכתוב "גדלים תעשה לך על ארבע פנפות פסותך אשר תכסה בה", בא ללמד שאף על פי שנאמר "גדלים תעשה לך על ארבע פנפות פסותך", לא רק טלית בעלת ארבע כנפות **חייבת** בציצית, אלא אף טלית אחרת, שאתה מתכסה בה **חייבת**, ומסתבר שהכוונה לטלית שיש בה יותר מארבע **כנפות**, כגון **חמש**, [כי ארבע בכלל חמש], שהיא **חייבת**, ומה שנאמר "גדלים תעשה לך על ארבע פנפות פסותך" בא ללמד, שאם יש בה פחות מארבע כנפות היא פטורה.

ב. "ויראיכם אתו וזכרתם".

לדעת חכמים – נסמכה ראיית הציצית לזכירת המצוות, כי ראיית הציצית מזכירה מצווה אחרת התלויה בה, והיא מצוות קריאת שמע, שזמנה מתחיל משעה שאדם מבחין בין גווני הציצית, כמו ששנינו, "מאמתי קורין את שמע בשחרית, משיכיר בין תכלת ללבן".

ולדעת ברייתא אחרת – נסמכה ראיית הציצית לזכירת המצוות, כי ראיית הציצית מזכירה מצווה אחרת הסמוכה לה בתורה, והיא מצוות כלאים, שנאמר "לא תלבש שעטנז צמר ופשתים יחדו. גדלים תעשה לך על ארבע פנפות פסותך אשר תכסה בה".

ג. "ויראיכם אתו וזכרתם את כל מצות ה'"

לדעת רבי שמעון – אמרה תורה, שראיית הציצית מזכירה את כל המצוות, כי בשעה שאדם מתחייב בציצית, הוא מתחייב בכל המצוות. [י"מ שהשעה שאדם מתחייב בציצית, היא כשיאיר היום, כי לדעת רבי שמעון בלילה הוא פטור ממנה, ובשעה זו אדם מתחייב בכל המצוות, כי הרבה מצוות נוהגות ביום ולא בלילה. וי"מ שהשעה שאדם מתחייב בציצית, היא כשיגיע לכלל מצוות, כלומר שלוש עשרה שנה ויום אחד, ואיש המוזכר כאן הוא דווקא איש ולא אשה, כי אשה פטורה ממצוות ציצית, אבל כשיתחייב איש במצוות ציצית, יתחייב בכל המצוות, מה שאין כן אשה, שאינה מתחייבת בציצית, אף כשמתחייבת במצוות, אינה מתחייבת בכל המצוות, כי פטורה מכל מצוות עשה שהזמן גרמן].

ולדעת חכמים – אמרה תורה, שראיית הציצית מזכירה את כל המצוות, כי שקולה מצוות ציצית כנגד כל המצוות.

ד. "ויראיכם אתו וזכרתם את כל מצות ה'

ועשיתם".

תניא, "ויראיכם אתו וזכרתם... ועשיתם", **ראיה מביאה לידי זכירה, וזכירה מביאה לידי עשייה.**

רבי שמעון בר יוחי אומר: **כל הזריז במצוה זו, זוכה ומקבל פני שכינה**, שנאמר בה "וְיִרְאֶתְּם אֹתוֹ", וכן נאמר בכתוב, "אֶת ה' אֶקִּיף תִּירָא וְאֹתוֹ תַעֲבֹד וּבְשֵׁמוֹ תִשָּׁבַע", [מה להלן שכינה, אף כאן שכינה].

תנו רבנן: **חביבים ישראל, שסיבבם הקב"ה במצות, תפילין בראשיהם, ותפילין בזרועותיהם, וציצית בבגדיהם, ומזוזה לפתחיהם. ועליהם אמר דוד, "שֶׁבַע בַּיּוֹם הִלְלֵיתִיךָ עַל מִשְׁפָּטֶי צְדָקָךְ"** [תפילין בראש ותפילין בזרוע הרי שתיים, וארבע ציציות ומזוזה אחת הרי שבע]. ובשעה שנכנס דוד לבית המרחץ וראה עצמו עומד ערום, אמר, אוי לי שאעמוד ערום בלא מצוה. וכיון שזכר במילה שבבשרו, נתיישרה דעתו. לאחר שיצא, אמר עליה שירה, שנאמר, "לְמַנְצַחַת עַל הַשְּׁמִינִית מְזֻמֹּר לְדָוִד", מזמור על מילה שניתנה בשמיני.

רבי אליעזר בן יעקב אומר: **כל שיש לו תפילין בראשו, ותפילין בזרועו, וציצית בבגדו, ומזוזה בפתחו, הרי הוא מחוזק מכל אלו מכל וכל שלא יחטא**, שנאמר, "וְהָחוּט הַמְּשָׁלֵשׁ [=תפילין. וציצית. ומזוזה] לֹא בְמַהְרָה יִנָּתֵק", ואומר "חֲנֹה מְלֶאֱךָ ה' סָבִיב לִירְאָיו [העושים מצוות] וְיִחַלְצֵם [את הצדיקים מחטא]".

תניא היה רבי מאיר אומר: **מה נשתנה תכלת מכל מיני צבעונים**, [שיחדו הקב"ה למצווה זו], **מפני שהתכלת דומה לים** [שנעשו בו ניסים לישראל]. **ויס דומה לרקיע. ורקיע דומה לכסא הכבוד**, [ומתוך כך זוכר את היושב על כסא הכבוד. ועוד שנאה לישראל שיהא דמות כסאו עליהם].

וראיה לדבר שרקיע דומה לכסא הכבוד, שנאמר "וַתַּחַת רַגְלָיו [דהיינו רקיע] כְּמַעֲשֵׂה לְבַנֵּת הַסְּפִיר וּכְעַצֵּם הַשָּׁמַיִם לְטַהֵר", הרי שהרקיע דומה לאבן ספיר, וכן הוא כסא הכבוד, שנאמר, "כְּמַרְאֵה אֲבֵן סְפִיר דְּמֹת כְּסֵא". [אבל אין צורך להביא ראיה שתכלת דומה לים ויס דומה לרקיע כי הדבר נראה לכל].

תניא היה רבי מאיר אומר: **גדול עונשו של לבן** [למי שאינו מטילו] **יותר מעונשו של תכלת**. משל למה הדבר דומה, למלך בשר ודם, שאמר לשני עבדיו לעשות לעצמם חותם, [שהיו עושים חותם לבהמה ועבד כשקונים אותם ונותנים עליהם לשם סימן עבדות], לאחד אמר הבא לי חותם של טיט, ולאחד אמר הבא לי חותם של זהב, ופשעו שניהם ולא הביאו, איזה מהם עונשו מרובה, הוי אומר זה שאמר לו הבא לי חותם של טיט [שמצוי הוא], ולא הביא.

תניא היה רבי מאיר אומר: **חייב אדם לברך מאה ברכות בכל יום**, שנאמר, "וַיַּעֲתָה יִשְׂרָאֵל מָה ה' אֶקִּיף שְׂאֵל מַעֲמָךְ", אל תקרי "מה" אלא "מאה", כלומר מאה [ברכות], ה' שואל מעמך.

ובשבתות וימים טובים, שאין בהם שמונה עשרה ברכות בתפילת העמידה, יש להשלים מאה ברכות על ידי בשמים ומיני מגדים שטעונים ברכה. וכן היה נוהג רב חייא בריה דרב אויא.

תניא היה ר"מ [י"ג רבי יהודה] אומר: **חייב אדם לברך שלש ברכות בכל יום אלו הן,**

א. **שעשאני ישראל** [י"ג שלא עשני גוי].

ב. **שלא עשאני אשה**.

ג. **שלא עשאני בור**. [עם הארץ].

ורב אחא בר יעקב חולק על ברכת שלא עשאני בור, [כי איך ישבח אדם את עצמו שאינו עם הארץ. אי"נ אין לברך אלא על שלא נעשה פטור ממצוות כאשה וגוי, שאינם חייבים בכל המצוות, אבל בור חייב בכל המצוות כחכם, ואין לברך שלא עשאני בור]. **ותחת הברכה הזו, אמר, שיש לברך שלא עשאני עבד**.

- ואף על פי שהעבד והאשה שווים לעניין חיובם במצוות, יש לברך על כך שלא נעשה עבד ברכה מיוחדת, כי מכל מקום העבד מזולזל יותר מהאשה, ואין ברכת שלא עשאני עבד, בכלל ברכת שלא עשאני אשה.

- אי"נ הטעם לכך שיש לברך ברכה בפני עצמה על שלא נעשה עבד, כדי להשלים את מניין הברכות שיהיו שלוש.

© כל הזכויות שמורות י.א.ה.

bekitsur1@gmail.com

[לרכישת ספרי בקיצור באתר אמזון](#)

תרומות יתקבלו בברכה:

עבור הורביץ

בנק פאגי (52) סניף 183 חשבון 654248